
TWEE VERSKILLENDE GODSDIENSTIGE DOELPUNTE ONDER GEREFORMEERDES.

By die herdenking van die 450ste geboortedag van Calvyn en die Kerkhervorming, is dit gepas om kortliks die primêre godsdienstige doelpunte by Luther en Calvyn te vergelyk. Watter doel het die evangelie en die godsdiens? Die doelpunt beheers tog die godsdienstige denke, strewe en omlýning by pre-

dikante en lidmate in die kerk. Die feit dat die prediking altyd Christus verkondig, sluit nie uit dat vergeet kan word, dat Christus Middelaar is om tot God te kom nie. Dan word Christus beklemtoon in sy betekenis vir die son-
daar — en sy betekenis vir God agterweë gelaat. Daar is 'n wesentlike gevaar

dat mense wat Calvinisties wil wees, miskien onbewus, eerder Luther as Calvyn navolg.

Die verskil in doelpunt by Luther en Calvyn is duidelik deur ds. J. H. Landwehr saamgevat: „Calvijn heeft hooger gemikt dan Luther. De Geneefse reformator heeft de eere Gods gezocht op alle terrein van het leven, van het weten en willen, het kennen en kunnen, maar Luther heeft meer de verlossing van den zondaar op het oog gehad. Calvijn was meer theologisch in zijn beschouwingen, Luther meer soteriologisch”.¹⁾ Die verskil kom dus daarop neer dat Calvyn die eer van God en Luther die verlossing van die zondaar tot godsdienstige doelpunt gehad het.

As beweer word dat selfs gereformeerdes eerder Luther as Calvyn sou kon navolg, dan word daarmee bedoel dat hulle maklik kan meen dat die eintlike doel van die evangelie en godsdiens is om die mens van sonde en oordeel te red. Finaliter word dan rekening gehou met die vraag: Hoe word die mens salig?, die kenmerkende vraag by Luther.

Dit beteken nie dat sodanige mense nie rekening hou met die eer van God nie. Intendeel, hier word alleen bedoel dat die verlossing van die mens in die gedagtegang van die prediker en Christen sterker as die eer van God beklemtoon word. Dit oorheers en beheers die godsdienstige gedagtegang. Die eer van God word in 'n sekere sin afhanklik gemaak van die verlossing van die mens. In baie gereformeerde oproepe tot sending en evangelisasie of appél op die lidmaat, tree hierdie opvat-

ting duidelik aan die lig. Sodoende sentreer die godsdienstige lewe en beskouings om 'n eng soteriologiese doelpunt.

Met hierdie onderskeiding word die „navolgers” van Luther nie op een vlak met die pelagiaanse of remonstrantse strominge gestel, wat by die metodisme, C.S.V., A.E.B. of allerlei sektes so dikwels voorkom nie. In hierdie beweginge word die vrye wil van die mens tot saligheid gewoonlik baie sterk beklemtoon. Dit verskil radikaal van Luther se opvatting. Met sy „de servo arbitrio” (oor die knegtelike wil) het Luther heftig Erasmus se „de libero arbitrio” (oor die vrye wil) bestry. Daarom kan met reg gesê word dat Luther die reformasie van die humanisme gesuiwer het.²⁾ In breë trekke het Luther en Calvyn nie oor die vrye wil verskil nie, maar by Augustinus aangesluit. Hulle verskil lê veel eerder daarin dat Calvyn met sy godsdienstige doelpunt „hooger gemikt” het as Luther.

Hierdie verskil is toegeskryf aan hulle verskillende lewensvorming. „Er is wel onderscheid in de leidingen, welke God met de groote mannen der Reformatie heeft gehouden. Luther is uit diep schuldgevoel bij het licht der genade gekomen tot de waarheid van de rechtvaardiging des zondaars door geloof alleen . . . Maar Calvijn is meer door het licht der genade van dwaling verlost en tot de waarheid gekomen”.³⁾ Gevolglik is dit verstaanbaar dat die godsdiens by Luther tot 'n groter mate om die subjektiewe doelpunt bly sirkel het, terwyl Calvyn tot die objektiewe en alles beheersende doelpunt, die verheerliking van God op alle lewensterreine, opgeklim het.⁴⁾

By Calvyn staan die volstrekke gesag van die Heilige Skrif so op die voorgrond dat hy „niet enkel de wegneming vorderde van alles wat door de Schrift verboden werd, maar slechts datgene wilde opnemen wat door haar duidelik was geboden. Hij ging uit van de erkenning der absolute soevereiniteit Gods, zoodat hij de praedestinatie op de meest stellige wijze leerde. Eigenaardig drukt de titel van een zijner tractaten het aldus uit: „Van de eeuwige Voorbeschikking Gods, waardoor Hij sommigen uit de menschen ter zaligheid heeft uitgeverken, en anderen in hun verderf heeft gelaten; en desgelijks van de Voorzienigheid, waardoor Hij de menschelijke zaken bestuurt”.⁵⁾

Die uitverkiesing is daarom die hart van die Calvinisme genoem. Dié leer is ook alleen verstaanbaar as dit verklaar word met die vraag: Hoe kry God sy eer? Dan word geantwoord dat God deur die genade aan die uitverkorenes en deur die regverdige oordeel oor die goddelose, Homself verheerlik.⁶⁾ Vir die humanis, met die mens as doelpunt, klink dit onregverdig. Wie selfs soos Luther, vry van humanisme, opereer met die doelpunt van verlossing van die mens, sou miskien onbewus die leer van die verwerping wou verswyg.

In die gesistematiseerde Lutherse leer is die nadruk gelê op die vrye wil, die sonde, die wet, die evangelie, die regverdigmaking deur die geloof, die hoop en die liefde.⁷⁾ Die leser sal dadelik kan affei in hoeverre hierdie temas ook die religieuse doelpunt by baie gereformeerdes geword het.

Calvyn het daarenteë, byvoorbeeld in die Institusie en die Consensus Gene-

vensis, die predestinasie onverswak gehandhaaf. Die Almagtige vrye wil van God is nie onredelik nie, maar 'n wyse wil. So het die uitverkiesing aan hom 'n onmisbare troos en sekerheid van heil gebied. Dit was vir hom die dryfkrag om al sy gawes en sy hele lewe uit dankbaarheid aan God te wy. God het immers alles bestem tot sy verheerliking. Die geloof in die verkiesing het hom nie werkloos gemaak nie, maar hom juis laat klem aan die roeping en taak wat God vir hom gestel het. Hy wou juis dat 'n mens nie net met die mond bely nie, maar ook met die lewe die belydenis in die uitverkiesing bevestig. Daarom het juis Calvyn die noodsaaklikheid van 'n Bybelse tug so sterk beklemtoon.

Calvyn het nou aangesluit by ander reformatore soos Luther. Hy het egter aan die reformasie nie alleen 'n teologiese momentum gegee nie, maar hy het ook die reformasie afgerond. Onder die eerbiedwaardige manne van die Hervorming styg Calvyn daarom uit as die reële figuur, die „man, die de reformatie „leef doen doorwerken op ieder terrein des levens, die niet alleen in de kerk, maar ook in de school; niet alleen in de maatschappij, maar ook in den staat; niet alleen in wetenschap, maar ook in de kunst vroeg naar de eere Gods. Hij heeft den stroom der reformatie voor verzanding bewaard en haar leven wijd en breed doen uitvloeien in de geschiedenis der menschheid van den nieuweren tijd”. Daarom is hy tereg „de redder van het protestantisme” genoem.⁸⁾

Die vraag waarom selfs sommige gereformeerdes moeilik vashou aan die

teologiese doelpunt van Calvyn om met die hele godsdienstige lewe en lewens-uiting die eer van God te soek, moet beantwoord word. Dit moet waarskynlik toegeskryf word aan die feit dat die doelpunt van die verlossing eerste appèlleer op die sondaar. Dit verg meer inspanning en objektiewe selfverloëning om dieper as die verlossing van die mens in die tyd te delf en deur te dring na die ewige, bo-tydelike en dieper sin van God se Raad soos die Skrif dit openbaar. Almal kan nie tot daardie hoogte opstyg nie. Die mens word dan tog so maklik oorspan in sy betekenis en belang by die Raad van God, omdat God ook in en deur die mens sy Raad verwesenlik.

Dit is daarom ook nie vreemd om selfs by 'n diskussie van predikante oor 'n onderwerp soos „Die grens tussen die gereformeerde en remonstrantse prediking”, nooit duidelik die klem te hoor val op die religieuse doelpunt van die prediking nie.

Die doelpunt, „Hoe kry God sy eer?”, lewer onteenseglik 'n heel ander blik

op die godsdienstige werklikheid as die vraag, „Hoe word die mens salig?” Gemeet teen die doelpunt van Calvyn, lê daar 'n magtige appèl en roeping op sy gereformeerde navolgers. Elke persoon, die huis, die kerk, die skool, die maatskappy, die staat, die wetenskap en die kuns kan eers dan blywend en positief bevrug word, as dit met krag uitgebou word tot eer van God. Dit moet juis deur die verlossing in en deur Christus opstyg uit die tydelike en verganklike, om sy doel te vind in die ewige en onverganklike, die eer van God Drie-enig!

B. SPOELSTRA.

- 1) Christelike Encyclopaedie, Luther.
- 2) J. H. Landwehr, Handboek der Kerkgeschiedenis, 111, p.20.
- 3) Chr. Enc., Calvyn.
- 4) Vgl. Joh. 15:8; 17:1; Rom. 11:36. Calvyn verwys in sy brief aan die Koning van Frankryk na Joh. 7:18; 8:50.
- 5) I. Kurtz, Leerboek der Kerkgeschiedenis, p. 223.
- 6) Vgl. Art. XVI, Ned. Geloofsbel.
- 7) Landwehr, a.w., p.22.
- 8) Ibid., pp. 53, 58.